

**การศึกษาปัญหาของการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา
ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
Problems of Buddhism Course Implementation
as Part of Character Development Area
for Prathomsuksa Three**

**วรรณ สุตวิจิตร¹
Wanna Sutivijit**

ABSTRACT

This research aimed to study the problems of implementing Buddhism Course as part of Character Development Area for the third grade students under the Bangkok Metropolitan Administration.

The sample was the third grade teachers teaching Buddhism Course as part of Character Development Area in 151 schools under the Bangkok Metropolitan Administration. Research instrument was a questionnaire. Data were analyzed by using percentage.

The findings indicated that most of the teachers gained their knowledge from the handbook for the Elementary School Curriculum edition 2521 B.E. (revised edition 2533 B.E.). The teachers used Buddhism handbook for The Elementary School Curriculum edition 2521 B.E. (revised edition 2533 B.E.) as guideline for teaching. The curriculum material that the school provided were lesson plans. The teachers always prepared and developed lesson plans for teaching and arranging learning activities. They claimed that they had no difficulty in planning learning activities except one that was the Thirty - Eight Blessings. The most practical stage in process skill teaching was the first stage realizing the problems and their importance of studying. Fables were popularly used as means of instruction. Ready - made exercise books were also used. Observation of students' behaviour was used as a method of measurement and evaluation. One of the most popular activities used was Meditation. A number of school teachers recommended that a training course on teaching techniques and modes of presentation be arranged.

The problems found in using Buddhism Course as part of Character Development Area were

¹ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University Laboratory School, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

evaluation. Teachers were not competent enough to construct the measurement and evaluation instruments. There were no examples of evaluation materials that could be used as guidelines and teachers had no time available to develop their own evaluation materials.

Key words : buddhism course, character development area

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัญหาของการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 151 โรงเรียน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้จากหนังสือคู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ส่วนหนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) ครูส่วนใหญ่ได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เอกสารประกอบหลักสูตรที่ทางโรงเรียนดำเนินการจัดทำเป็นส่วนใหญ่ คือ แผนการสอนซึ่งครูระบุว่าไม่มีปัญหาในการจัดทำ และครูศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากแผนการสอนที่มีอยู่ ครูเตรียมการสอนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เนื้อหาในหลักสูตรพระพุทธศาสนาไม่มีปัญหาในการนำมาจัดกิจกรรม แต่หัวข้อเนื้อหาที่ครูระบุว่ายากต่อการนำมาจัดกิจกรรมคือ มงคล 38 ทักษะกระบวนการที่สามารถนำมาใช้สอนได้เกือบทุกครั้งคือ ประการที่ 1 การสอนขั้นตระหนักในปัญหาและความจำเป็น สื่อการสอนที่ครูใช้บ่อยที่สุด คือ นิทานทั่วไป โดยทางโรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมให้ แบบฝึกหัดของนักเรียนโดยมากสั่งซื้อ

มาจากสำนักพิมพ์ของเอกชน การวัดและการประเมินผลที่ใช้มากที่สุด คือ การสังเกตพฤติกรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดเป็นส่วนใหญ่คือ การฝึกนั่งสมาธิ สำหรับหัวข้อที่ครูเสนอแนะว่าควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเสริมความรู้ให้แก่ครูมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ

สิ่งที่ปัญหาในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครคือ การวัดและการประเมินผล โดยครูระบุว่าเพราะยังขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือ เหตุผลรองลงมาคือ ครูไม่มีตัวอย่างการสร้างแบบทดสอบการวัดและการประเมินผล และครูไม่มีเวลาในการสร้างเครื่องมือ

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย มีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนา จนอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้านคู่เมือง การที่รัฐได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้ประชาชนชาวไทยได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันนี้นับเป็นสิ่งที่สมควรยิ่ง (สุทธิพงศ์, 2533: 18-19) และยิ่งในปัจจุบันนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งได้รับเอาวัฒนธรรมมาจากต่างประเทศทำให้นักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมอันดีงามเปลี่ยนแปลงไปอย่าง

ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัญหาการจัด
หลักสูตรพระคัมภีร์ศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งจะเป็นข้อมูลนำมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนและปัญหาของการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารครูผู้สอนใช้แก้ไขปรับปรุง และพัฒนา การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยนี้ จะเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบพิจารณาวางแผน แก้ไขปรับปรุง และพัฒนา การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ปัญหาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานี้เป็นปัญหาของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น และทางโรงเรียนจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ

การตรวจเอกสาร

ตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ (2535: 144) ให้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศที่มีนักเรียนนับถือศาสนาพุทธ จัดการเรียนการสอนเนื้อหาพระพุทธศาสนาที่ปรับปรุงใหม่เริ่มตั้งแต่ปี 2535 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ให้ใช้ปีละ 1 ชั้น ซึ่งจะครบชั้นในปี พ.ศ. 2539 นั้นมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

เบญจา (2534) ได้ทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณากับการเจริญสติภาวนา ผลปรากฏว่า หลังการฝึกสมาธิ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วิมลฤดี (2534) ได้ศึกษาผลของการฝึกสมาธิต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกสมาธิ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นแตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกสมาธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกสมาธิ มีระดับสมาธิที่เพิ่มขึ้นแตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกสมาธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพร (2535) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอ้าโพ-เทคนิค เพื่อส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า จากการประเมินพฤติกรรมตนเองของนักเรียน และโดยครูประจำชั้น หลังจากทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอ้าโพ-เทคนิค นักเรียนมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ การเกื้อกูล และการจุนเจือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัชณี (2535) ได้ศึกษาการพัฒนามนโธสนทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนการสอนแบบมนธรรมสำนึก พบว่า

มโนทัศน์ทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การสร้างวินัยในตนเอง ความอดทนอดกลั้น ความกตัญญูคุณเวที ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ความไม่เห็นแก่ตัว ความเมตตา กรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการสอนแบบมโนธรรมสำนึก สามารถพัฒนาถึงเกณฑ์ร้อยละ 80

อภิรมย์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดฝึกสมาธิแบบสี่ประสมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยสร้างรูปแบบการสอนของคุณแม่สิริ กรินชัย ซึ่งประกอบด้วยเทปโทรทัศน์ สไลด์ เทปประกอบคำบรรยาย เทปบันทึกเสียง คู่มือครู คู่มือการฝึกปฏิบัติสมาธิ โดยแต่ละแผนการฝึกประกอบด้วย การสวดมนต์ การกล่าวคำปฏิญาณ กำหนดสติตามอริยาบถ เดินจงกรม นั่งสมาธิ เจริญสติ แผ่เมตตา คลายสมาธิ บริหารร่างกาย อนุโมทนาบุญแก่กันและกัน ผลปรากฏว่า หลังการทดลองนักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกับก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความเมตตา กรุณา ก่อนและหลังการทดลอง ผลปรากฏว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมหลังการทดลองทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกับก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาทร (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัดได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล ผลการวิจัยพบปัญหาของการจัดหลักสูตรว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา ขาด

เอกสารประกอบหลักสูตร ขาดความรู้ในการจัดทำแผนการสอน และการเขียนแผนการสอน ครูส่วนใหญ่ไม่ผ่านการอบรมการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ขาดความรู้และทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือวัดผล เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลมีไม่เพียงพอ ครูส่วนใหญ่ขาดเอกสารการแนะนำในการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพ การวัดผลและประเมินผลยังเน้นความจำ โรงเรียนมีห้องเรียนไม่เพียงพอ ขาดทรัพยากรที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ และเครื่องมือในการนิเทศติดตามผล และไม่ได้วางแผนในการติดตามการจัดหลักสูตร

ต่อมา เขียวภา (2537) ได้ทำการศึกษาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนพระพุทธศาสนา ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด ลพบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี และสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยาย การใช้คำถาม และกระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการที่ครูใช้มากที่สุดคือ ขั้นที่ เตะร่นักในปัญหาและความจำเป็น ขั้นที่น้อยที่สุด คือ ขั้นที่ 4 ประเมินและเลือกทางเลือก ครูส่วนมากใช้ครบทั้ง 9 ขั้น เมื่อจบการสอน 1 เรื่อง ส่วนด้านปัญหาพบว่าได้รับหนังสือและเอกสารไม่เพียงพอ มีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนาน้อยเกินไปและมีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการ

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้รับความสนใจจากผู้ทำการวิจัย ศึกษา ค้นคว้า และทดลองค่อนข้างจะแพร่หลาย นับว่า

เป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อครูที่จะได้ทราบแนวทาง และปรับปรุงวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่วางเอาไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 427 โรงเรียน โดยมีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. สุ่มโรงเรียน ที่มีนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และทางโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 389 โรงเรียน

2. สุ่มโรงเรียน 50 เปอร์เซนต์ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 389 โรงเรียน ได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 194 โรงเรียน และได้แบบสอบถามคืนจากโรงเรียนทั้งหมด 151 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้ส่งแบบสอบถามคืนมีจำนวน 43 โรงเรียน เนื่องจากช่วงเวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นระยะเวลาที่ครูกำลังดำเนินการวัดและประเมินผลก่อนปิดภาคเรียนและการให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ได้แบบสอบถามคืนไม่ครบเต็มจำนวน

เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการและแบบปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

การรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ (percentage)

ผลและวิจารณ์

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุมากกว่า 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี นับถือศาสนาพุทธ ชอบสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรใหม่ 2 ปีโดยสอนควบคู่กับวิชาอื่น ๆ เคยผ่านการอบรมการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรใหม่ครูส่วนใหญ่ยังไม่เคยผ่านการอบรม แต่ได้นำหนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนตามแนวพุทธวิธี และพุทธวิธีสอนที่ครูรู้จักกันมากที่สุด คือ การสอนแบบอุปมาอุปไมย

2. ในด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้จากหนังสือคู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ครูส่วนใหญ่ได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เอกสารประกอบหลักสูตรที่ทางโรงเรียนดำเนินการจัดทำเป็นส่วนใหญ่ คือ แผนการสอนซึ่งครูระบุว่าไม่มีปัญหาในการจัดทำ และครูศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอนที่มีอยู่ครูเตรียมการสอนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เนื้อหาในหลักสูตรพระพุทธศาสนาไม่มีปัญหาในการนำมาจัดกิจกรรม แต่หัวข้อเนื้อหาที่ครูระบุว่ายากต่อการนำมาจัดกิจกรรมคือ มงคล 38 ทักษะกระบวนการที่สามารถนำมาใช้สอนได้เกือบทุกครั้งที่ ประการที่ 1 การสอนขั้นตระหนักในปัญหาและความจำเป็น สื่อการสอนที่ครูใช้บ่อยที่สุด คือ นิทานทั่วไป โดยทาง

โรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมให้ แบบฝึกหัดของนักเรียน โดยมากสั่งซื้อมาจากสำนักพิมพ์ของเอกชน การวัด และการประเมินผลที่ใช้มากที่สุด คือ การสังเกต พฤติกรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดเป็นส่วนใหญ่ คือ การฝึกนั่งสมาธิ สำหรับหัวข้อที่ครูเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเสริมความรู้ให้แก่ครูมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ

3. สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ การวัดและการประเมินผล โดยครูระบุเหตุผลว่า เนื่องจากขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือ และเหตุผลอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ ครูไม่มีตัวอย่างการสร้างแบบทดสอบการวัดและการประเมินผล ครูไม่มีเวลาในการสร้างเครื่องมือ ครูยังไม่ได้รับหนังสือคู่มือการประเมินผลการเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ในเอกสาร ป.02 มีมากเกินไป จุดประสงค์การเรียนรู้ในเอกสาร ป.02 กำหนดให้ประเมินผลบ่อยเกินไป ทางโรงเรียนใช้จุดประสงค์การเรียนรู้ของเอกชน จุดประสงค์การเรียนรู้ไม่ตรงกับแผนการสอน และเนื้อหาเป็นมากแต่เวลาของการประเมินผลมีน้อย

นอกจากนี้จากการใช้แบบสอบถามปลายเปิด ครูได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลเพิ่มเติมซึ่งสรุปได้ว่า ครูไม่มีแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน จุดประสงค์การเรียนรู้ในเอกสาร ป. 02 มีรายละเอียดของเนื้อหาซับซ้อนและละเอียดเกินไป และครูขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า วิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไม่มีปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากทางกระทรวงศึกษาธิการได้จัดเตรียมหนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลัก

สูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับครูไว้ ครูจึงสามารถทำแผนการสอนได้เอง สำหรับเนื้อหาที่ไม่มีปัญหาในการนำมาจัดทำกิจกรรม เนื่องจากครูส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 ปี ซึ่งได้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้วิชาศีลธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 มาแล้ว และเนื้อหาหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก็มีไม่มาก และไม่ยากซับซ้อนจนเกินไป การจัดกิจกรรมครูมักจะใช้นิทาน เนื่องจากเป็นสื่อการสอนที่เอื้อต่อครูในการจัดหา และการจัดเตรียมได้ง่าย และครูยังไม่นิยมจัดทำแบบฝึกหัดขึ้นใช้เอง เพราะในปัจจุบันมีสำนักพิมพ์ของเอกชนได้จัดทำขึ้นจำหน่ายในท้องตลาดค่อนข้างแพร่หลาย

สิ่งที่ปัญหาสำหรับครูได้แก่ การวัดและการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลมัย (2535) : บังอร (2535) และสงกรานต์ (2535) ซึ่งได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ผลการวิจัยต่างก็พบว่าครูมีปัญหาด้านการวัดและการประเมินผล ต่อมาทัศนาศา (2536) ก็ได้ศึกษางานวิจัยในปีถัดมา พบว่าครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครพนม ไม่มีการประเมินผลก่อนเรียน และการประเมินผลระหว่างภาคเรียน การประเมินผลผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ก็ไม่ได้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

จากการที่ครูมีปัญหาในด้านการวัดและการประเมินผลนั้น ในหนังสือการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจริยศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537 : 42-55) ได้กล่าวถึงจุดเน้นเป็นพิเศษในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่าให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และประเมินตนเองได้ มีการวัดและประเมินผลที่เกิดจาก

การเรียนรู้โดยเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และครูผู้เป็นกัลยาณมิตรมีการประเมินผลและประเมินสถานการณ์ซึ่งเกิดจากผลของการแก้ปัญหาตามหลักธรรม และมีการวัดและประเมินการเปรียบเทียบพัฒนาการของตัวนักเรียนเองมากกว่าการเปรียบเทียบเพื่อแข่งขันกับผู้อื่น และเสนอแนวทางสำหรับครูว่าก่อนจะทำการวัดและการประเมินผล ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์หลักสูตร/หน่วย แล้วตีความให้ออกเป็นพฤติกรรมแสดงออกก่อนแล้วจึงนำไปเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนเพื่อจะได้ใช้เป็นตัวกำหนดในการวัดและการประเมินผลต่อไป และครูต้องประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะนิสัย และจิตพิสัย ดังนั้นครูจึงต้องรู้จักเลือกวิธีการวัด และการใช้เครื่องมือวัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด รวมทั้งต้องกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน การลงมือดำเนินการวัด และการสรุปผลการประเมินให้ถูกต้อง จากการที่ครูไม่มีตัวอย่างของการสร้างแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการวัดและการประเมินผลมีปัญหาติดตามมาในที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวแล้วนี้พบว่า การวัดและการประเมินผลยังเป็นปัญหาสำคัญสำหรับครูผู้ซึ่งนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หน่วยงานต่าง ๆ ควรร่วมมือหาแนวทางช่วยกันแก้ไขกันอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

การวัดและการประเมินผลเป็นการตรวจสอบผลการเรียนของนักเรียนเพื่อดูว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมที่สำคัญตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2536: 18) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ต้องมีความรู้และความเข้าใจในฐานะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ถ้าครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล การประเมินผล การเรียนของนักเรียนก็จะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระเบียบประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้คือ

1. กรมวิชาการ

1.1 ควรจัดส่งคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้ทางโรงเรียนต่าง ๆ อย่างเพียงพอ และให้ทันก่อนเปิดภาคเรียน

1.2 ควรจัดทำตัวอย่างเครื่องมือการวัดและการประเมินผลให้ครูนำไปประยุกต์ใช้

2. สำนักงานศึกษา

2.1 ควรสำรวจปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในสังกัด

2.2 ควรจัดให้มีการประชุม การอบรม การสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาให้แก่ครูผู้สอนโดยทั่วถึง

2.3 ควรจัดสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาและเอาใจใส่อย่างจริงจัง

3. ผู้บริหารโรงเรียน

3.1 สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ และวิธีการวัดและการประเมินผล

3.2 จัดครูผู้มีความรู้ ความสามารถ และมี

ทัศนคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

3.3 เชิญผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลมาให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียน

4. ครูผู้สอน

4.1 ควรศึกษาแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในการประเมินผลการเรียนจากคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

4.2 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนร่วมกันเตรียมความพร้อมในการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวัดและการประเมินผล

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาปัญหาของการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในปีการศึกษาถัดไป

2. ควรมีการศึกษาปัญหาของการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของโรงเรียนที่สังกัดหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานศึกษาธิการเขตต่าง ๆ ทบวงมหาวิทยาลัยฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2535. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
2536. คู่มือครูการประเมินผลการเรียน ระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
2537. การวัดและการประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่ม

สร้างเสริมลักษณะนิสัยจริยศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ทัศนาศ. ประสานตรี. 2536. การศึกษาสภาพการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การศึกษาเฉพาะกรณีในสังกัดสำนักการศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดนครพนม. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บังอร พุ่มสะอาด. 2535. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. พระนครศรีอยุธยา: ฝ่ายวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา, สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

เบญจา รุ่งประพันธ์. 2534. การเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ฝึกสมาธิด้วยการเพ่งพิจารณากับการเจริญสติภาวนา. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เยาวภา พิทักษ์กิจวัฒนา. 2537. การศึกษาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 6. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชณี วัฒนกิจ. 2535. การพัฒนามโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเรียนการสอนแบบมโนธรรมสำนึก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลัมย์ จันต๊ะยอด. 2535. การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ

กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา

8. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลาวัณย์ วิทยาอุทกกุล. 2533. แนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

วิมลฤดี กุลอรณย์. 2534. ผลของการฝึกสมาธิที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภวรรณ รัตนภูผา. 2534. พัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 1826. จนถึงพุทธศักราช 2530. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงกรานต์ คำพิสัย. 2535. การติดตามการนำหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533 ไปใช้ในเขตการศึกษา 9. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักการศึกษา. 2536. คู่มือการอบรมครูพระสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ 4, (อัดสำเนา) สุทธิพงศ์ ดันดยาพิศาลสุทธิ. 2533. พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สุภาพร ตันนากย์. 2535. ผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนา อำไพเทคนิค เพื่อส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิรมย์ สีนชุม. 2535. การสร้างชุดฝึกสมาธิแบบสื่อประสม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาทร จันทรแดง. 2537. การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 2. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.